

V sredo in saboto

izhaja in velja:

Za celo leto	6 for. 20 kr.
" pol leta	3 " 30 "
" četert leta	1 " 70 "
" mesec	— " 60 "

Po pošti:

Za celo leto	7 for. 50 kr.
" pol leta	3 " 80 "
" četert leta	2 " 70 "
" mesec	— " 70 "

SLOVENEK.

Oznanila.

Za navadno dvestopno versto se plačuje: 5 kr., ktera se enkrat, 8 kr., ktera se dvakrat, 10 kr., ktera se trikrat natiskuje; več pismenke plačujejo po prostoru.

Za vsak list mora biti kolek (štempelj) za 30 kr.

Rokopisi se ne vračajo.

„Živi, živi duh slovenski, bodi živ na vekel!“

Nar. posem.

St. 86.

V Celovcu v sredo 8. novembra 1865.

Tečaj I.

Program slovenskih federalistov.

VII.

Mislimo si gospodarja, ki ima veliko, obširno posestvo. Sila veliko je pri hiši, v hlevu in skednju, na vertu, po njivah in travnikih, po gorah in planinah opraviti. Vsa ta opravila bi gospodar prav lahko opravljal sam po sebi in svoji veliki žlahti, — pa najeme si ptuje ljudi, izroči jim vse svoje, in jih zato dobro plačuje. Kaj prečemo o tem gospodarju? Postopal bo in lenobo pasel, oterpel bo na duši in telesu, bahal se in razajnal po dobrih voljah in veselicah, — zanemarjal pa svoje pohoštvo, zabredel pa tudi v dolgove, vse pojde rakovo pot in slednjic prišel bode še ob svoje posestvo. Glejte jo podobo birokracije! Tako se dela v državi, kjer ona kraljuje. Vsa opravila opravljajo ptuji, plačani ljudje; domačim ljudem in posestnikom so pa usta in roke zavezane, ne morejo in tudi ne smejo ničesar se dotakniti, za vse pa do kervavih žuljev noč in dan delati in zraven še dobro plačevati. Tako gospodariti je narobe, tako se mora sčasoma vse zagospodariti. Zatorej so se slovenski rodoljubi pogurali za avtonomijo ali samoupravo in tirjajo, naj se prepusti prostemu ljudstvu toliko opravil, kar in kolikor jih po svoji moči in brez javne škode opravljati zamore. Naj se v ta blagi namen napravijo:

a) Soseske. Ta bi obsegala vasi in hiše, ki imajo skupej eno podružnico, ali — kakor na Koroškem pravimo, — ki spadajo pod en zvon. Ta bi mela čisto kaj malega opraviti. Pred vsem svoje premoženje oskerbljevati, in to spolnovati, kar jej občina ali farna srenja naloži. V ta namen si izvoli podžupana (Unterrichter) in mu — ako se jej to dobro ali potrebno dozdeva, — pridá soseskin odbor. Kako se vasi in hiše v take soseske združujejo, to jim je celó na volji puščeno.

b) Občine. Ta naj obsega eno celo faro, bodi si velika ali majhena. Cerkev in šola ste tisti vezi, ki vežežte ljudi ene fare v eno celoto. V cerkev tudi dohajajo ljudje večkrat, in tako brez posebnih potov lahko opravijo svoja opravila in imajo svoje seje. Po farah so osnovane občine po vesoljnem svetu. Ravno to bode pa tudi duhovno in deželno gosposko prisililo, da se fare bolje uravnajo, kakor so dozdej napravljene. Marsiktera hiša ima v ptujo faro komej pol ure, do svoje fare pa 2—3 ure. To škoduje na vse strani, zraven pa še ročno ni. — Ta si voli svojega župana in občinski odbor, v kterega se pa brez posebne volitve jemljejo gori imenovani podžupani. Opravila, ktera bi imela občina opravljati, bila bi ta le: Gospodarstvo z občinskim premoženjem, skerb za varnost ljudi in blaga, skerb za pota in mostove, za snažnost in čednost v občini, skerb za zdravje in zdravinske naprave, za lepo in pošteno obnašanje, skerb zastran ognja in novih zidarij, oskerbljevanje bogoljubnih naprav za uboge in sirote, skerb za šole in podučne naprave sploh, pomirjenje ljudi zastran manjših pravd, pripomoč pri obranovanju zapuščin za mortvimi, oklicovanje pri razprodaji gibljivih reči, lahko občine tudi davke pobirajo in jih odvažajo v denarnico županije, slednjic pa vse izpeljevati, kar jej zaukaže županija ali velika občina (Bezirksgemeinde). Vsa ta opravila same občine lahko opravljajo in timveč, ker vprihodnjic ne bode treba toliko pisarij. Teh se torej ne branite pa jih ne spuščajte iz svojih rok.

Ne soseska, ne občina bi ne imela nobenih tako imenovanih izročeni (übertragenen) opravil, ki županom toliko dela in skerbi napravljajo, lasé belijo in jih birokraciji pod pete tlačijo.

c) Županije. Ta bi obsegala več ali manj občin, kakor to deželni zbor za dobro spozna. Da se županije napravijo, to je jedro in poglavitna reč, to mora biti po vseh deželah.

Ali pa bojo večé ali manjšé, na tem ni toliko ležeče; naj se napravi, kakor se deželi bolje poda. Po deželah, kjer so velike planjave in pota zložna, inteligencije to je izobrazjenih, za imenitna opravila pripravnih ljudi pa le malo, ondi naj se napravijo večé županije. Po deželah pa, kjer so hribi in gore, težavni in gerdi poti, doline raztegnjene, tam bode treba več pa manjših županij napraviti. Ker pa je naša serčna želja, da se politična omika kolikor koli razprostira in politično življenje vnema, ne moremo drugači, kakor pa priporočati manjšé županije. Tako dobomo več nadžupanov, odbornikov, skupščin; — uradniki in služabniki bodo na več mestih razpostavljeni, širili omiko in puščali svoje denarje; — opravila se bodo ložež, hitrej in bolj redno opravljala — ljudem ne bode treba daljnih potov delati, časa in denarjev tratiti. Naše geslo je tudi pri županijah: decentralizacija, ne vsega na enem kupu!

Zakaj da se pa za županije potegujemo, je to le: Kajsji je takih reči, ki so silno potrebne, pa jih posamne občine napraviti ne morejo, timveč je treba, da se sile združijo. Postavimo: Treba je, da so ceste lepe povsod okoli; treba je, da so ljudje in premoženje varni pred neporedneži povsod okoli. To se bode le dognalo, ako se več sosednjih občin v ta namen združijo, kakor so se nekatere pametne občine same od sebe v rešnici tudi že združile. Treba bode staviti kako višo šolo za kmetijstvo, obertnijo, rokodelstvo itd. . . ali pa kasarno za nastanovanje vojakov, ali kako bolnišnico itd.; za te in take stavbe je treba zedinjenih moči. Treba bode v naših terdih časih napraviti kako družbo v podporo ubogim gospodarjem, kmetom in rokodelcem; tudi k temu namenu se mora združiti več posamnih občin.

Zdaj stojé občine pod deželnim odborom, on jih nadgleduje, on jim pravde rešuje, itd. . . Ali deželni odbor je v poglavitnem

trdem dušnem spanju. Zdaj pa, hvala Bogu! je nebeska rosica vse nekako pomočila in oživila, zavedamo se čedalje bolj svoje narodnosti in svojih pravic. Nastopila je nam milejša doba; zmirej krepkeje vzdiguje se duh slovenski ter trka brez odloga na duri vsacega Slovenca. Ali, žalibog! nahajajo se vendar še Slovenci, ki prezirajo mili materni glas ter nočejo niti slišati niti vedeti od narodnosti svoje. Kakšno srce morajo vendar taki imeti, ki se še za svojo lastno lastno mater malo ali celo nič ne zmejnijo — dá, jo še celo z nogami teptajo!?

Veliko in lepo je že sicer število slovenskih domoljubov, ali lahko bi bilo zdaj še večé, še znamenitejšé! Potruditi se moramo tedaj in dolžnost vsacega vrlega Slovenca je: „Zaspane buditi, zgubljenih iskati, dvomljivcem prav svetovati, vsem pa srčnost vdihovati“, in si tako zmirej več src za našo reč pridobivljati. Dandanes je že dosti tacih naprav, čitavnic, kterih namen je narodno zavest buditi in omiko med narodom širiti. Dosti že imamo teh in drugih ustanov, — dasiravno bi jih bilo še več želeži — kikaj vspešno za narodovo omiko delajo. Imamo društvo sv. Mohorja, ktero marsikak biser med naš narod spravi. Ono namreč nam

deli sprelepe podučivne knjige, ktere veliko veliko k narodni omiki pripomorejo, ker jih narod rad in pazljivo prebira. Ali dragi! žalostno je pri nas, ker se še nobeden ni našel, da bi se v to društvo zapisal in za 4 — 5 knjig en sam goldinarček na leto na oltar domoljubja položil! Menim pa, da ni nobenemu nemogoče, dasiravno so slaba leta, en goldinarček na leto si pri duhanu ali tobaku, ali pri kaki drugi reči prihraniti! Lepo bi bilo slišati in videti, ako bi se vsaj nekteri izmed vas v to društvo zapisali!

Zopet druga naprava, ki jej je posebna naloga podučivne in druge mikavne knjige med narod širiti in omiko pospeševati, je „Matica“. Ona je še le zdaj pričela svojo delavnost ter pričakujemo ravno od nje in društva sv. Mohora potrebne dušne hrane. Kaj menite? Ali je res nemogoče enemu ali drugemu na leto dva goldinarja prihraniti, in ju Matici poslati? Jaz mislim, da tudi v Matico bi se lahko marsikteri z letnim doneskom od dveh goldinarjev vpisal. Vsakemu je Stvarnik domoljubje kaj globoko v srce zasadil, ki bi imelo z velikim plamenom proti nebu švigati. Domo- in rodoljubljen človek je pa tisti, kojemu je mar

Besednik.

Prijazna beseda vsem Slovincem. *)

„Ne plešimo, kakor nam tuji godejo!“

Veselja kipi mi srce; radosti igra mi solzica v očeh, ko se le okoli sebe ozrem in vidim toliko število zbranih domoljubov, vrlih sinov matere Slave. Neka čudna, nepopisljiva moč prešinja mi ude, ako pomislím, da ste navzeti od slovenskega duha tukaj se zbrali. Nihče vas ni z gorjačo sem prignal, ampak Vašemu srčnemu nagonu ste se udali, ki Vas je z neko magnetično močjo v to narodno zavetje vlekel in tudi pripeljal. Pozdravljeni mi tedaj bodite, bratje slovenski! Zivo sezimo si v roke in prisizimo slovesno današnji večer: „Ostati vrli sinovi naše majke Slave!“

Velika suša je bila še pred malo leti na slovenskem polju; vse je bilo velo in v

*) Govorjena v Podragi na Ipavskem, ki pa velja vsem Slovincem. Vredn.

mestu, v njem sedé gospodje, ki deželo malo ali celo nič ne poznajo, gospodje, ki še deželni jezikov ne znajo. Ali bi ne bilo bolje ročnejši in pametnejši, da ta opravila opravlja županija, ki stoluje vsred posamnih občin in v kateri sedijo možje, ktere so občine same za svoje županijske odbornike izvolile.

Dalje bi te županije prevzele vsa opravila, ki so jih do zdaj okrajni uradi opravljali, blizo tako, kakor je v večih mestih. Županije bi bile per va stopinja za vso politično in sodno napravo. Župan ima nekaj izučnih uradnikov, pisarjev in hlapecev in dela vse, kar delajo okrajni predstojniki na kmetih. Koliko bi se prihranilo denarja; koliko sitnost menj bi imele občine, katerim so izročena ravno najpustejša in najsitnejša opravila; in birokraciji bi bila glava odsekana. Sledujoč bi bile županije prava šola za politične zadeve. Vsaka dolina in okrajna šteje gotovo nekaj mož, ki imajo lepa in velika posestva, ki so v šolo hodili in so pripravljani govoriti in delati za srečo in blagor cele okolice in dežele. Kar hoče pa človek znati, tega se mora učiti in vaditi; in ravno to bi se najlože godilo v županijskih zborih in zraven bi pa še ljudje svoje može bolj poznali in vedeli, koga imajo za poslanca izvoliti in poslati v deželni ali državni zbor in ravno te volitve za deželni zbor bi vodila županija.

Vsa ta opravila bi pa opravljal nadžupan (Obergespann, Gauvorstand itd.) s skupščino in odborom, katerim bi se toliko uradnikov in služabnikov pridalo, kolikor jih je treba. — Še imamo o samoupravi precej povedati; — zatorej moramo svoje misli o deželi, skupini in državi še za prihodnji članek prihraniti.

Avstrijsko cesarstvo.

Kar se je že dolgo govorilo in snovalo, zgodilo se je! Hervaški dvorski kancelar g. Mažuranič je dobil slovo in dvorski svetnik g. Zigrovič Pretoški, desna njegova roka, je v pokoj djan. Imenovan pa je podmaršal baron Kuševič za začasnega predstojnika ali voditelja hervaške kancelarije. Mažuranič se je že 3. t. m. pri svojih uradnikih poslovil in koj drugi dan nastopil je Kuševič svojo novo službo.

To je najvažnejša novica, ki je na vsako stran pomenljiva in nam kaže, da se niso samo zmenile osebe, nego da se je tudi sistema. Na mesto Mažuraničovo ni stopil škof Strosmajer, kakor bi bili hervaški narodnjaci in vsi Slovani radi imeli, ampak general Kuševič, ki je, kakor se piše, tudi madjar

za narod in domovino; koji duševno in materialno ustanovljena domača društva podpira. Domoljubje, ako se reči sme, da je pravo, mora se tudi djavno kakor tako kazati. Kdor javno ne kaže domoljubja, kaže ravno s tem, da nima pravega. „Na njih sadu jih bote spoznali!“ Da pa predelec v to reč ne zajdem, hočem Vam, dovolite mi, dragi domorodci, drugo stran pokazati, iz ktere naj Vam bode jasno, kako da se imamo dandane našega milega jezika poprijeti in se ga učiti, da bo prav in nam v srečo in blagor.

Dragi domorodci! jezik, ktereга nam je Stvarnik dal, povzdiguje nas nad mutaste živali, jezik še le stori, da smo ljudje ne pa živina. Ako se hočemo tedaj nad neumno živino povzdigniti, mora naša prva skrb biti, da jezik, ktereга nam je Stvarnik dal, in v katerem so nam ljuba mati pri zibelki peli, spoštujemo, ga olikujemo in na vedno višo stopinjo povzdiguemo, dokler da doseže svoj cilj in konec. Ako pa mi svoj jezik zanemarjamo in zaničujemo, zaničujemo istega, ki nam ga je dal — Stvarnika samega. Vprašam Vas tedaj: ali ni taka pred nekimi leti bila, ko se je reklo, da še ljudje nismo?

In res, sužnji smo bili tujih narodov; ječali smo pod težo tujega jarma; plesali smo,

ron, če tudi ne tako napet, kakor so grofje Pejačević, Janković, Erdödy itd.

Trojedina kraljevina dobila je tedaj tudi svojega Haller-a, ki bode začasno upravljal dvorsko kancelarijo in najberže tudi tako delal, kakor sedmigrški Haller, da se združenje z Ogersko obnovi, — a potem z Bogom hervaška kancelarija, namestnija, sedmerica in kakor se že tem ustanovam pravi!

Veliko veliko hudega in nepostavnega je doživela „trojedina“ kraljevina za časov Bacha, Šmerlinga in pervega kancelarja Mažuraniča, ki je na kratko reči plesal, kakor mu je Šmerling godel in je v svojih zadregah navzdol in navzgor le toliko hudega dopri našal, kolikor se mu je zdelo potreba, da bi na njegovo mesto kak drug ne prišel, ki bi še slabše delal. Tako je n. pr. vzel županijskim skupščinam disciplinarno oblast nad uradniki ter jo izročil nadžupanom samim; narodnjaci so bili odpravljeni in z drugimi možmi nadomeščeni in edini neodvisni list „Pozor“ zatert! Delal pa je na vso moč, da bi Hervatje po zgledu Sedmigrčanov svoje poslance v državni zbor na Dunaj poslali. Ni se zgodilo. Šmerling je šel, Mažuranič pa je le ostal ter potem večidel vse svoje prepovedi preklical ter tako vsaj nekoliko svoje dobro voljo naznanil. Ali zaupanje se mu vendar ni povrnilo in vse je tiščalo na to, da bi prej ko mogoče odstopil, kar se je pa še le zdaj zgodilo. Vendar je pa to še večje gorje od pervega, — ali nobena nesreča brez sreče! Zdaj ko je samostojnost trojedine kraljevine v veliki veliki nevarnosti, naj bo to resen opomin vsem pravim domoljubom, da se združijo in kot en mož stojé proti vsem napadom! V kratkem bodo gotovo tudi novi nadžupani izvoljeni. Zbor pa se prične 12. t. m. Strosmajer je odšel za nekaj dni v Benetke, pa pride pred zborom spet nazaj. —

Na Ogerskem so volitve pred durmi. Madjarom raste čedalje bolj grehen, ker jim gre tudi zastran trojedine kraljevine vse po volji in je že na tisto belo listino ime Kuševič zapisano, kar dobro vedó, kaj to pomenja. Veseli nas pa, da tudi Slovaki, Serbi in Rusini rok križem ne derže in da delajo, kolikor mogoče, da bi tudi kaj svojih ljudi v zbor spravili. Tako je prav!

Zvedelo se je tudi zdaj število „regalistov“ ali poslancev, ki jih krona voli, za sedmigrški zbor. Vseh skupaj je 189, med kterimi je Saksov 20 (izmed 170.000 saksiskih prebivavcev), Romanov 34 (izmed 1.200.000 duš), vsi drugi (135) pa so sami Madjari (izmed 500.000 duš!). Iz tega se že lahko naprej vgame, kaj in kako se bo na Kološkem zboru godilo. Nad unijo ali združenjem ni skoraj nič dvomiti. Vpraša se le,

kakor so nam drugi godli, tako dolgo, dokler se nismo začeli zavedati narodnosti svoje. Zdaj se pa izpod tujega jarma že vidoma izmuzujemo, da našim nasprotnikom in stariim, prenapetim birokratom že pribaja hudó, in rujejo si lasé od prevelike jeze, ker se zbuhamo in zavedamo svojih pravice, ter se naša reč lepo razcveta in nam slave venec spleta! — Ne bom opisoval nadalje jeze, srditosti, oholosti, i. t. d. naših starih protivnikov, kajti besedi bi mi zmanjkovalo, ako bi hotel takó neukretno, nespametno, neslano, zopernaravno početje in rogoviljenje bolj na tanko zaznamovati. Kdor se zoper natoto vzdiguje, vzdiguje se zoper samega sebe ter si samemu sebi jamo koplje! In saj je tudi to zoper zdravo pamet, da naši protivniki tako z nami ravnajo in nas v narodnem razvoju zavirajo. Logično je, da imamo enake pravice, ker imamo enaka bremena. Zoper zdravo pamet, abotno je tedaj, kar le-ti z nami počenjajo! A vendar se jih ne bojimo; in se jih ne bomo nikdar bali, naj počenjajo, kar hočejo! Spraviti pa moramo naš jezik v uradnije, šole, županije i. t. d., naj velja kar rado! To nam gre po vsej pravici! Za, gotovil nas je tudi novi državni minister Beleredi, da hoče, prej ko mogoče, cesarsko

ali bodo Madjari tudi hotli Romane za 4. narod spoznati in vpisati?

Tudi na Dunaju se je med volivci 9. volitnega okraja velik hrup vnel, ktereга moža naj bi za poslanca izvolili. Povedali smo, da je Schuselka že v drugič govoril, pa brez dobrega vspeha, tretjič pa jim je poslal pismo, v kterem naznanja, da jih noče več moledovati za poslanstvo. To je bilo veselje v Izraelu, hočemo reči med centralisti! Hitro se oglasita dva doktorja, Hoffer in Kopp, ter razlagata svoja programa stermeči množici volivcev. Naši bravci nam pa gotovo ne bodo zamerili, ako jim ne podamo tega centralističnega „ričeta“, te zmesi dunajskih političkih modrijanov, ki nam zopet kaže, da se Dunajčani niso nič naučili, pa tudi nič pozabili; da nočejo porazumljenja z narodi, ampak da le vedno v nemški rog trobijo in na vsa usta kričijo: „Was ist des Deutschen Vaterland?“ Samo po sebi se razumé, da je to Kurandu, *) stari in novi „Presse“ kaj zelo po volji in da ploskajo, kar morejo, da je Schuselka s svojo federalistično politiko ob zaupanje prišel in da Dunaj nič več zanj ne mara. Ha, kličejo ti vitezi, ministerstvo naj gleda, kaj pride če Slovencem prej po njih želji stori, kakor Dunajčanom! Mi smo prvi, mi smo mi! itd. Tu bi le te političke velikane, ki si sami primke, kakor „politische Eunuchen“, dajejo brez vse zamere opomnili, da se mi Slovenci vedno držimo zlatega pravila „Enaka bremena, enake pravice!“ in „kar nočeš, da bi ti drugi storili, tega ne stori tudi ti drugim“, — z eno besedo: mi hočemo popolno ravnopravnost v vseh rečeh, ne pa nadvlade in privilegija, kakor vi. Naj bi vas pa že skorej pamet srečala!

Dežele notranje-avstrijske.

□ V Celovecu. (Spet o Nemcih kaj Berači. Kervava sodba. Vreme.) Kakor se na Dunaju zdaj spet šopiri nemštvo, tako tudi tukaj v naši bliži. Našim Nemcem ni mar za enakopravnost in ustavnost, za porazumljenje in svobodo. Če nimajo vsega, pa nočejo nič! To je nemška logika in bistroumje, po kterem smo mi Slovenci pravi telebani, ker se poganjamo za narodnost in jezik, za narodna učilišča in druga izobrazovališča, z eno besedo, da bi kaj več pravice radi imeli, nego samo gočiti ali blebetati (kar tudi divjaki smejo), davke plačevati in podlaga biti tujcevi peti. Nam se koj rado očita, če tirjamo svoje pravice, da ne delamo vestno in ko kerščansko, da smo nepokojnejši, itd. in vendar ne slišimo

*) „Ost. d. Post.“ še celo Bacha nekako priporoča! Vredn.

povelje vestno spolniti in vsem narodom enake pravice, ravnopravnost, podeliti. Tako že tirja v svoji okrožnici, ki jo je poglavarjem razposlal, naj vsak urad s Slovenci po slovenski uraduje in vsa dotična pisma po slovenski ali jasneje rečeno: „V istem jeziku napravlja, kojega večina podložnih govori“. Vsak urad bi moral tedaj po slovenski uradovati, ako hoče slovenski kruhek jesti. Dopisujte tedaj, predragi mi srenjčani, že zdaj — saj ni nič prezgodaj! — v uradnije po slovenski, in uradi Vam morajo na slovenske vloge slovenski odgovarjati. Ne sramujte se svojega premilega jezika ter v ponos si štejte: „Biti slovenske krvi!“

Ne mislite, da ste kaj več — rečem brez zamere — ako morda nekoliko nemško ločiti znate. Ne mislite, da bodo tudi vaši otroci gotovo priložnost imeli nemščine se učiti! To tisti v drugi moči. Misliti moramo tedaj ne le na sedanost, ampak tudi na naše zanamce. Skrbeti moramo, da jim bolje posteljemo, kakor so pa naši predniki nam postlali, in potem še le nam bodo unkraj gomile večni pokoj voščili.

Delajte tedaj in pišite vsestransko v domačem jeziku, kajti tudi veliko stroškov se bote znebili in blagostanje zopet pridobili!

v vsakdanjem življenju reči, da je ta pa ta rogovilež, ki svoje pravice tirja. Koliko bi jih bilo tacih! Pri Nemcih pa se vse to in še več na belem dnevu počenja, in nikomur se nikdar in nikoli ne očita, da ne ravna vestno in po kerščansko, če se za nemštvo še tako silno poganja, in je to drugim na škodo — kar vse je prav in dobro. Narobe-svet! Pa dosti od tega. — O vseh svetih so na celovškem pokopališču blizu 3 vozove beračev zajeli ter jih v njihove kraje gnali. Prav je bilo! — K. Osojnik, ki je neki drugi ženski zaydala, obsojena je bila te dni k smrti. Obravnava je bila v slov. jeziku. — Vreme je vedno deževno. Dobro pa bi bilo, ko bi se že hotlo zjasniti.

Iz celovške dekanije. (Porače in slovenščina). Iz Otoka se po jezeru lahko prepelješ na levi breg in tu na veliki cesti stoji tarina vas Porače to je Podgradče, ker ravno pod starim gradom stoji. Najmo-drejši je pa, da sedeš v Celovcu na železni voz in v polni uri si v Poračah, kjer je druga postaja. V cerkvi je tukaj vse po slovenski, akoravno bi bili nekteri že davno radi vse pre naredili na nemško plat, in veste zakaj? Tu imajo oo. benediktini malo grajščino, ktero je nemšk oskerbnik upravljaj; tudi je tu par nemških kerčmarjev, in včasih se kak gospod ali gospá tu sem v kopel pride; glejte tem za ljubo naj se božja služba po nemško opravlja, vsi drugi farani pa — več kot 800 slovenskih duš — naj v cerkvi zi-jale prodajajo! Se ve da ta ni obveljala in ostala je božja služba slovenska. Hvala g. žup-niku, ki je zvest slovensk rodoljub! Že nekaj let sem le kupuje vsako leto precej slovenskih bukev in jih deli med šolsko mladino. Kar ga je pri svojem rodoljubnem delovanju motilo in močno peklo, bilo je to, da stari učitelj ni znal slovenski. Poslušajte: Uči-telj ljudske šole pri slovenski fari ni znal slovenski, — taka se je godila ubogim Slovincem! —

Pa vsaka sila le do vremena, pravi jo Her-vatje, in tudi ta reč se je tu obernila na bolje. Stari učitelj je zamerl in prišel mlad podučitelj, ki je zmožen slovenskoga jezika in poln dobre volje. G. župnik Peter Čare in podučitelj g. Serajnik imata vsak za se „Slovenca“, kar je dobro znamenje, ker denarja človek daruje le za take reči, ki jih rad ima in ljubi. Po pravici torej sme mo pričakovati, da se bode iz slovenske šole zatrosil slovenski duh tudi med odrasčene ljudi. Mladina zna zdaj slovenski brati in pisati, stopi v djansko življenje, in če jo kdo prav vodi in oskerbljuje, gotovo tudi se odrasčena rada prebira pripravne bukve. Kar torej gg. župnika in učenika prosimo, je to, da knjižice družbe sv. Mohora med ljudi razposojajo, ljubezen do branja bode

Kako drago ste morali vendar nemška pisma, ki so Vam jih dozda narejali, plačevati! Dandanes se pa tacih stroškov lahko zne-bite, kajti koliko Vas je že v vasi, ki slovenski razumete! Tudi se Vam je lahko po kancelijah krivica godila, ker niste zastopi-li vi urada, urad pa Vas ne! Vržite tedaj piškavo kopito na ogenj, dopisujte le v slovenskem jeziku, ako hočete vsestransko svoje blagostanje pospešiti!

Obljubite mi, zbrani domorodci, da ho-čete ostati vrli sinovi slovenske matere; pri-sežite jej slovesno, da Vas je volja v njenih stiskah in nadlogah ji na pomoč priskočiti! V kri si zapišite geslo sledeče: „Prestati hočemo vse za Boga, dom, in cesarja!“

Zapojem pa naj še končno:

Bog živi moje domorodce!
Živio skupno naj Slovenci!
Naše tudi živi Bog sorodce,
Da, prekrasni bodo zmage vencil!

in ljudi z družbo sv. Mohora seznanijo. G. župnik! storili ste za našo reč že toliko, poprimite se tudi še tega, in dognali bote srečno blagonosno svoje delo! —

Iz Štajerskega. — k. 4. nov. (Naš deželni poglavar) bar. Meeséry obisko-val je tudi nas Slovence in v malo dneh po-potoval po vsem spodnjem Štajerskem. Bil je povsod slovesno sprejeman od posvetne in duhovne gospode in tudi vsi kmečki žu-pani so bili poklicani, da so se mu pred-stavljali. Pri tej priliki jih je popraševal, kako se kaj godi kmetom in o čem da bi se imeli pritožiti. Župani tudi res niso mol-čali, ter so odkritosrežno razodeli, ktera bre-mena kmeta najbolj težijo. Davki so preve-liki, kmečki pridelki pa nimajo nobene cene, tedaj vedno več denarna stiska! Če se že davki ne dajo pomanjšati, pa naj bi se vsaj pri tirjanju davkov kolikor mogoče milost-ljivo ravnalo. Druga pritožba je bila ta, da pred neštevilnimi tati in roparji ni ne po-sestvo ne življenje varno. Da se pa tatbine tako strašno množijo, prihaja od tod, ker se hudodelecem v zaporu predobro godi. Bolje se zanje skrbi in boljše hrano dobivajo, ka-kor marsikteri reven kmetič, kteri si z ve-likim trudom komej toliko pridelal, da se pošteno preživi.

Pritožili so se tudi, posebno v Slov. Bi-stricti in v Ljutomeru, da je pravdosodje predrago. Okrajno sodnije, mesto da bi same prevzele in zapisale malenkostne tožbe, ka-kor je to zaukazano po postayah, tega ne storijo, in tako je tožnik prisiljen, za vsako malo stvar posluževati se odvvetnika in zato-ženemu nakladati prevelikih stroškov.

Te in še druge pritožbe razodeli so žu-pani g. poglavarju, ki je obetal pomagati, koliko in kjer mu bode mogoče.

Na Nemškem so odstopili nekteri poslanci in bodo zdaj nove volitve; na Slovenskem pa imamo žalibože tako stanovitne poslance, da nobeden ne misli na odstop, in vendar bi nikdo ne žaloval, če bi odložil pretežko breme poslanstva ta ali oni gospod, ki za-stopa le svoje osebne misli, ne pa naroda, ki ga je izbral v nesrečnem času nevednos-ti in nezavednosti.

Od Nove cerkve na Štajerskem. A. V. (Nekaj o slovenščini). Marsikteri si bo znabiti mislil, da v našo okolico „Slo-venec“ gotovo ne prihaja, ker se od tod do sedaj še nihče v njem oglasil ni. Pa ni tako, tudi pri nas ga najdeš, ljubi čitatelj, če ravno nam morebiti še le skoz drugo roko dohaja. Tudi v naši fari so rodoljubni Slovinci, kteri si neutrudljivo prizadevajo podpirati našo ljubo mater Slavo. Kakor je tudi veselo, iskrene domorodne Slovence v okolici imeti, toliko žalostnejši je povedati, da se ravno v naši fari največ takih slabih domoljubov najde, kteri le v terdi nemščini svojega zveličanja iščejo. Toda hvala lepa našemu izglednemu učitelju g. Jan. Zadav-šeku za njegovo prizadevanje za slovenščino in njen napredék, kakor tudi za njegovo iz-verstno poučevanje iz drugih predmetov. Ko bi tega ne bilo, bilo bi še slabši. Sli-šiš pa še tega pa tega pritoževati se: V naši šoli se otroci le po slovenski učé, kaj je taka šola? Otroci se maternoga jezika že v zibelci naučé, kaj ga je treba še v šoli učiti? — O abotni stariš! rad bi vam kaj povedal, pa zdi se mi, da je vse bob ob steno! Hvala lepa še našemu srenjskemu svetovavcu g. Felicij-anu, kakor tudi srenjskemu uradniku g. Dobršeku za njuno prizadevanje za sloven-ščino v srenjskih rečeh. Kakor je slišati, se bode skorej in sicer v vseh občinah, ktere g. Dobršek oskerbljuje, po slovenski uradovati začelo. Prosimo, naj se le kmalo zgodí! — Opominati moram tudi pri tej priložnosti potnih napisov, kteri se tu nahajajo, izmed kterih enega tu v zgled postavim. Glasí se tako: „Kteri u Ježe posestvo nima, pak vendar po poljski cesti voizi, b. 2. gld. štreifinge plačat moga.“ (!!) Zvedel sem, da je ta napis na-redil nek imeniten gospod, rojen Slovenec.

To je žalostno! Naj bi se tudi v tem kaj na bolje obernilo!

Iz radoliškega okraja. 29. okt. (Tri cerkvene svečanosti). Nedelja, dan Gospodov je. S treh krajev odmeva strel s Kamnegorice, z Brezij in od sv. Neže. To mora nekaj posebnega biti, si mislim in vza-mem klobuk ter jo, ker mi je tod najbliže, mahnem na Brezje. Vreme je bilo tudi kaj prijazno, ljudje pa so vreli iz vseh krajev skupaj, da je bila nenavadno velika gnječa v in pri cerkvi. Obhajala pa se je tu cerkvena slovesnost, ker so napravili tri nove zvono-ve, ki so se danes pervikrat oglasili in svoj namen spolnovati začeli. Ta cerkvena namreč je že nekaj let sem zelo obiskovana, od bližnjih in daljnjih krajev prihajajo sem romarji rožno Devico Marijo častit in se jej priporočat. Ker tudi cerkvice, ki je pod-družnica Mošenske fare, obdariti ne poza-bijo, nabralo se je s časom toliko denarja, da so dali letos tri nove zvonove vlti, ki so nam ravno danes pervikrat svečano in ubrano zapeli. Pridigoval pa je Mošenski ka-plan g. B. M. zunaj cerkve na nalašč za to pripravljenem odrú, ker je bilo krog cerkve veliko več ljudstva, kakor pa v cerkvi, ki je bila za toliko množico premajhna. Go-ovoril nam je g. pridigar s prav jederno in krepko besedo od namena zvonov, ki nas kličejo k molitvi, nam naznanjajo nedelje in praznike, nas vabijo k službi božji, kli-čejo bližnjemu na pomoč, kedar namreč gori, in nas opominjajo ob hudi uri k molitvi in tudi, da se spominjamo vernih duš v vical, itd. Vse je bilo prav lepo, tako da sem sklenil, tebi, ljubi „Slovenec“ to sporočiti, ti pa da naznanis vsemu svetu. — V bližnji Kamnigorici pa je bilo vpeljevanje novega župnika g. Bernika, zatorej so med dru-gim tudi „možnarji“ pokali, kakor je že to sploh navada pri taki svečanosti. — Pri sv. Neži blizo Teržca pa so se blagoslavljalí novi oltarji. Tudi tu je bilo gotovo dosti ljudi in primerna svečanost, ki jo je strel vsej okolici, bližnji in daljnji, naznanjal. — Drugikrat pa pišem kaj drugega.

Dežele trojedine kraljevine.

Iz Varazdina. J. B. (Kako je kaj pri nas? Srčnost velja!) Nas narod si je vedel lepih pravíc pridobiti, kar nas njegova preteklost uči. Posebno mu je to dobro izteklo, ko je Bach slovo dobil. Vse učilnice, vse urade politiške in sodnijske, do-bili smo v svoje roke in veselili se svoje samostalnati, dokler nas ni g. Smerling na uzdo dobil in krepko z nami ravnati začel. Ali kaj pravim, ne na uzdi, marveč v kle-ščah nas je držal tako krepko, da se nismo več ganiti mogli brez njegove dobre volje: Gorje mu, kdor se je predrznil upirati se! Perkovic, Starčević, Kuslan, Jelačić R., Her-voić, Antolek, itd. so žive, ali žalostne priče njegove jeze. Vrh tega smo pa še živeli v neprestanem strahu Kot Damoklov meč visel je nad nami in nad našimi starodavnimi pravicami februarski patent, kojemu smo se z vsemi silami branili in, hvala Boga! tudi ubranili.

Naš strah, Smerling, dobi tudi slovo, in z njim njegove pogubne naprave, njegov pa-tent; njegova uzda se raztrga, klešče rardrobijo; solnce zlate svobode nam zopet prisije, zopet si oddahnemo po dolgotrajnem in hudem strahu. Razglas premilostjivega vladarja nas napolni s trdno nado na srečno prihodnost. Že smo se mislili v raju sreč-nih in zadovoljnih narodov avstrijskih, ki ne segajo po pravicah svojih sosedov, mar-več ki le svoje hočejo in branijo. Ali sreča je nestanovitna in zapeljiva, le prikazuje se, pa pobegne že poprej, nego jo človek vlovi. To mi danes jasno vidimo in se ke-samo, da nismo bolj pazljivi bili, dokler nam je še ta sreča prijazna bila. Iznebiti se enega neprijatelja ni dolgo trajalo, kar se nam pokaže drugi, ki nas prijazno v svojo mrežo vabi in zvito lovi, in ki nas bode gotovo v svojo pest spravil, ako ne bomo

slóžnejše svojega branili in svojih pravic se držali. Res je, da ne bi nam se trebalo bati neprijatelja, ako se ne bi naši ž njim družili; kakor je hrast tolažil mlada drevesa v basni „Sekira in šuma“, dokler je bila sekira sama v človekovej roci, ali čuvši, da se je drevo se sekiro združilo, zavpil je: Joj, joj, poginili smo vsi!

Ne zameri, ljubi „Slovenec“, da ti v tako važnih časih basen navajam! Prišla mi je na misel, kadar sem premišljeval osodo našega naroda, koji bi lahko kaj veljave in upljiva imel med avstrijskimi, posebno slavjanskimi narodi. — Madjari sedaj zvonec nosijo, to vsi vidimo, in nenasiteni segajo po ptujih narodih in deželah, posebno po naši trojedini kraljevini in njenem sinjem morju. Zgubili bi voljo in nado, se zato potezati, kedar ne bi videli, da se naši sami ž njimi družijo; ali jih je med nami, ki jim še pogum dajejo, ki jih v njihovem prevzetnem prizadevanju z vsemi silami podpirajo. Žalostno je le to, da se s takim ravnanjem uravnanje cele Avstrije zadržuje, da se s tem le starokopitnežem na roko hodi in da se bo boj za svobodo in enakopravnost avstrijskih narodov za koje leto zopet z nova početi moral. Ne bojimo se mi, hvala Bogu, za naš narod; prihodnjost njegova je v božjih in njegovih rokah, ker je naša mladina, naša nada, narodno izobrazena, čista od vsake ptujščine, navdušena za blagor svojega naroda. Pa tudi celi narod razun nekoliko pokvarjenih starokopitnežev, ljubi svoje in svobodo čez vse; ali vendar prave domorodce srce boli zavolj zgube zlatega časa, ki se trati, in zavolj težkega dela, ki nas še pri takih okolnostih čaka.

Nočem omenjati, kako nam je pri srcu, ko čitamo toliko kandidatov za naslednika našega dvor. kancelarja ki jih donajajo razni časopisi, vsaki po svoji želji. Ostudno je že to brati, ker se norca iz nas delajo; vendar pa lahko še pridejo časi, (Bog jih ne daj!) kedar bodo Hrvatje zopet dobri in mnogim mili, da le prelivajo kerv za ptujo srečo! Ko boš te vrstice, ljubi čitatelj, prebiral, bo naša osoda o tej zadevi brž to ne že rešena. *) Naj pa pride, kar in kdor hoče, mi ne obupamo, marveč pogumno gledamo v prihodnjost, ker vemo, da tudi Meternichi, Bachi, Šmerlingi padajo, narod pa, ki svoje brani, ostane in živi!

V ravno tem smislu, samo malo bolj ostro, piše „Domobranov“ dopisnik iz Križevcev. „Že delj časa, pravi ta dopisnik, kažejo nam znamenja, da se unkraj Drave nekaj snuje in namerja proti nam Hervatom. Nijeden pa ne verjame, da bi mogel kdo izmed Križevčanov ali celo podban g. Zidarić nam protivne naklepe podpirati. Slišali smo, da so nekdanji naši podbani hrabro branili naša prava; da bi bili pa namerjali izdati jih protivnikom našim, tega nismo nikdar niti brali niti slišali. Če je pa vendar to res, obžalujemo serčno, da je mati Križevčanka rodila tekega sina, in naznanjamo ob enem očitno, da po tej poti ne pojdemo; rajši vidimo, da se vdere Kalnik s svojimi pečinami na glave naše in nas pokoplje, nego da izdamo domovino svojo.“

Naj bo kancelar, kdor hoče, — dežele naše ne bo speljal na krivo pot, razun če kuje s silo narod v verige; naša kancelarija, znamaje narodne naše neodvisnosti, treba da je živa podoba narodne volje, ne more tedaj navskriž biti z narodom. Kdor je sovražnik naš, ne more biti vodja naš! Serčno želimo, da bi se to nesterpljivo, negotovo stanje kmalo kaj spremenilo in na bolje obrnilo, ali verjemite mi, bilo kakor bilo, mi se iz naše poti premakniti ne damo. Naše inštitucije so nam svete; naša narodnost in ustavnost nam je čez vse; naj gredo Madjari svojo pot, pusté pa naj druge v miru; mi ne bome v njih pravice segali — vsakemu svoje! pri nas je mir in sloga; če

*) Res je.

Vredn.

bo pa treba, branili jih bomo z vso močjo, ki jo imamo, pa bomo tudi beržkone kmalu našli brate, ki so z nami enih misli, enega serca.“

Drugo pismo, ki nam ga „Domobr.“ iz Siska podaja, obsodi in zaverže „madjaronski program,“ ki je razkačil vsakega, ki se še ni prodal in še čuti v svojem sercu hvaležnost do slavnih prednikov, ki so hervaški jezik govorili in nam tista prava zapustili, ktera je sedanji rod vedel ubraniti pod banom slavnega spomina, Josipom Jelačićem.

Najneugodnejši vtisek, pravi dopisnik, je pa storilo na tamošnjo inteligencijo to, kar se v najnovjšem času dogadja gledé na našo domovino, zlasti pa nas jezí nezvesto ravnanje prekodravskih naših ustavnih bratov in njihovih hervaško-slavonskih pomagačev. Kdaj bo neki naša domovina prosta azijskega jarma! Kdaj bo nehala hrepenenje po zvezi z ošabnimi in nepravničnimi Madjari, in tisto napeto hvalisanje „madjarskih pravic“, kakor da ne bi imela trojedina kraljevina čisto nobenih pravic?

Lahko se kratkovidni in maloverni zapeljujejo, ali večna sramota in prokletstvo tem, ki imajo raji drug narod, nego svojega. To naj pomnijo vsi tisti, ki so pripravljani bili madjaronski program g. Zidarića podpisati, Madjarom služiti ter tako vse s kervijo pridobljene pravice narodove vničiti. Če g. Zidarić ni bil zadovoljen s svojo službo, zakaj se jej pa ni odrekel in pobral se čez Dravo, da ne bi ga redili hervaški žulji? Podlage vsemu porazumljenju so nam deželne pravice trojedine kraljevine, in le, če se te podlage bodoči kancelar derži, našel bo pri narodu potrebne podpore, drugače ne! —

Vse tri pisma nam kažejo, da Hervatje krepko na noge stopajo, da jih skušnjave in nevarnosti nepriljubljenih ne najdejo!

Razne novice.

* V Žrebeljah na Čerkljanskem se nahaja, kakor poroča „U. G.“, lep marmor zelenkaste barve. Izvedenci terdijo, da bi se dale lepe reči iz njega narejati, kar bi ljudem lahko lep zaslužek donajalo. Že pred 60 leti je dal baron Zois 3 mize iz ravno tega marmorja narediti. Poslal jih je na Dunaj, — Dunajčanje pa so jih obdržali záse, in zdaj so neki v cesarskem dvoru. — Ali ceste bode treba prej še popraviti!

* Po nekem poročilu misli g. Pen, ki je spisal žaloigro „Propad Metula“, zanaprej v Ljubljani kot dramaturg ali igropisec ostati, ker namerjajo v gledišču, kar je gotovo živa potreba, semtertje tudi slovenske igrokaze predstavljati. Serčnost velja!

* One dni je v Kotmarivasi na Korškem prederzen tat iz bučelnjaka, ki stoji tikoma hiš, panjove pobral, bučele pomoril in ves med odnesel. Ravno tako je hotel nek drug ali pa ravno tisti na Žilpoljah v župnikovem bučelnjaku narediti, ali nagnali so ga vendar še k sreči, da je moral peté odnesti.

* Cirkniško jezero je pred 2 tednoma po hudem dežju nagloma narastlo. Pastirji so jo neki komej odtegnili. Prikazalo se je tudi veliko rib, ki jih zdaj pridno lové.

* V „Novicah“ se pritožuje drug dopisnik iz Kamnika zoper ondanjega, da je Kamničane prehudo zgrabil, kar pa v resnici ne zaslužijo. Če tudi še ni čitavnice, kar je res bitko, vendar pa je bila 20. avg. t. l. „beseda“, pri kateri so se tudi tudi 4 slov. pesmi pele in se je zdaj ustanovilo pevsko društvo, ki bode, ako Bog da, tudi slov. pesmi prepevalo. — Ker smo tudi mi v našem listu prvi dopis omenili, radi vverstimo vanj tudi to pojasnilo, ki nam priča, da se jih res precej svoje slov. narodnosti zaveda. G. dopisniku pa, ki nas je zastran našega pristavka v posebnem listu prijel, povemo tukaj očitno, da nismo imeli namena s pri-

stavljenimi besedami nikogar razžaliti in da nas jako veseli slišati, da se šolski učenci po narodu in postavah ravnaajo. To mora s časom dober sad obroditi. Druzega nimamo pristaviti, razun želje, naj bi se res kmalo tako zgodilo!

* Glejte, Slovenci, spet enega šolskega prijatla in podpornika. Ta blagi gospod je pl. Langer, deželni kranjski poslanec in grajščinski posestnik na Dolenskem. Pri šolskem izpraševanju v Stopičah je skorej vselej pričujoč in obdaruje pridne šolarčke s knjižicami in denarjem. V Prečini dela ravno tako. Tu ima tudi svilorejo, ki jo šolska mladina hodi skupno gledat in se je učiti. Za šolo v Šent-Mihelu, ki je bila lani ustanovljena, oskerbel je vso notranjo šolsko napravo na svoje stroške. Tej fari je tudi on sam šolski ogleda. Koliko pa on in njegova blaga supruga drugod dobrega storita, zapisano je gotovo vsakemu v hvaležnem sercu, pa tudi v bukvah življenja. Bog ga ohrani mnoga mnoga leta in zbudi mu veliko naslednikov!

* (Tergatev v Istri.) Istrani se hvallijo, da so po toliko slabih letinah zopet imeli prilično obilno tergatev, a vino da bode še boljše od l. 1834. Temu pa ni čuda, ker v Istri ni bilo dežja celih 8 mesecev (razun 2 ali 3 škropcev, ki so pa komej prah na cesti pokrili). Vinokupci se zopet vračajo v Istro in kupujejo vedro po 10 do 14 gld.

* 31. oktobra je v varaždinskem predmestju 15 hiš pogorelo.

Duhovske zadeve.

Kerška škofija. P. n. gosp: stolni dekan Peter A. Pichler je postal tudi predsednikov namestnik pri zakonski sodnji, tudi dobi naslov protektor škofij. bogosl. učilišča. P. n. gosp. stolni školast Jak. Rebernik ostane zraven še tudi, kar je dozdaj bil. P. n. gosp: dr. Val. Milar ostane šolski viši ogleda in gre tudi za vodja v bogosl. semenišče. P. n. gosp: Andr. Raspotnik je zraven svojih dozdnih mest postal svetovavčev namestnik pri zakonski sodnji. P. n. gosp. Peter Funder obderži zanaprej svoje mesto pri zak. sodnji in je zraven tudi vodja kezeošk. kancelije. P. n. gosp: dr. Jan Wilhelm je imenovan kanonik theologalis in bode začasno še učil katehete in pedagogiko. Gosp. Alojzi Rečičky ostane, kar je bil dozdar, postal pa je še prosinodalni izpraševavec. Gosp: Jož. Hueber je izvoljen vicevodja v bogosl. semenišču in pridigar pri glavni fari, — in gosp. Venceslav Uršič namestuje l. kateheta na c. k. normalki. — Za provizorja gresta gg. Cepic Franc v Švabek in Juri Traven v Šent-Jurje na Zili. Umerl je gosp: Adam Wilhelm er oskerblj. kaplan v Steuerbergu. R. I. P.!

Loterija.

Terst: 80 83 53 15 87.

Prihodnje srečkanje je 18. novembra 1865.

DUNAJSKA BORSA 4. novembra.

Dolžna pisma za odvezo zemljišč.

	(po 100 gld.)	Denar.	Blago.
5 % doljno-avstrij.	-	83.—	84.—
5 „ češka	-	87.50	88.50
5 „ moravska	-	78.—	79.—
5 „ štajerska	-	85.75	86.50
5 „ kranjska	-	84.—	88.—
5 „ koroška	-	84.—	88.—
5 „ primorska	-	84.—	88.—
5 „ hervaška in slavonska	-	71.50	72.50
5 „ ogerska	-	66.75	67.50

Dunajska borsa 7. novembra 1865.

Bankine akcije	770
Kreditne „	159.10
1860 derž. posoj	84.85
London	108.50
Novi zlati	5.25
Srebro	107.50